

Veileder for pakkeri og råvaremottak i industri m.v. om registrering av matsvinn i grøntsektoren

Mars 2022

1 Nytteverdi av å rapportere

En av jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mat, og behovet for mat kommer til å øke i takt med at befolkningen øker. Mange peker derfor på at redusert matsvinn kan dekke deler av det økende behovet for mat. Matsvinn har både en økonomisk og en etisk side. Hver enkelt aktør vil ha egeninteresse av å redusere matsvinnet, i tillegg til at det er et gode for samfunnet som helhet.

Produksjon av mat medfører klimagassutslipp. Ved å redusere matsvinn vil man unngå å produsere mer mat enn nødvendig og slik redusere utslipp både nasjonalt og globalt.

Statistikk over matsvinn i ulike sektorer og ulike ledd i verdikjeden er viktig for å få kunnskap om omfanget og hvor det bør gjøres tiltak. Noen tiltak kan ikke settes inn av enkeltaktører, men det er behov for at flere står sammen om å finne løsninger. Derfor er det viktig at man får en helhetsbilde av hvordan situasjonen for hele markedet er. Ser du for eksempel at ditt matsvinn er 15% høyere enn gjennomsnittet, gir det grunnlag å undersøke årsaken og kanskje du lærer noen eller finner noen tiltak som bedrer både økonomien og utnyttelsesgraden. Informasjon er makt for alle som driver forretning. Ved å ha kunnskap om og å beskrive omfanget av matsvinn kan man sette inn tiltak og forhåpentligvis øke verdien av avlingen.

For å få et riktig bilde av matsvinnet i Norge er det viktig at alle rapporterer mottatte mengder, også pakkerier og industrimottak som ikke har matsvinn. Det skal rapporteres på alle produkter, både norske og importerte. Dersom rapporteringer mangler, blir ikke oversikten over det prosentvise matsvinnet korrekt.

2 Definisjon av matsvinn

Målingen av matsvinnet skal følge definisjonen i Bransjeavtalen og er som følger:

«Matsvinn omfatter alle nyttbare deler av mat produsert for mennesker, men som enten kastes eller tas ut av matkjeden til andre formål enn menneskeføde, fra tidspunktet når dyr og planter er slaktet eller høstet.»

En konsekvens av denne definisjonen er at **nyttbare deler** av mat produsert for mennesker, og **som blir dyrefôr, blir betraktet som matsvinn**.

3 Retningslinjer for registrering av matsvinn

Matsvinn registreres der det oppstår. Se nærmere forklaring i figuren under. Dette betyr at hvis pakkeriet eller industrimottaket avviser et parti og sender det tilbake til jordbruksforetaket, er det jordbruksforetaket som skal registrere det som blir til matsvinn og rapportere til SSB. **Pakkeriet/industrimottaket skal registrere avviste partier som ikke blir returnert.**

- Mottatte mengder må registreres. Norsk og importert vare registreres separat.
- Alle produkter må registreres, også de som ikke har matsvinn. De produktene **som ikke har matsvinn rapporteres inn med null** i matsvinn-feltet på spørreundersøkelsen.
- Matsvinn og mottatte mengder registreres og rapporteres per kalenderår.
- **Alle foretak deltar i rapporteringen, også de som ikke har matsvinn.**

3.1 Unngå dobbel rapportering ved å merke deg hvem som rapporterer hva

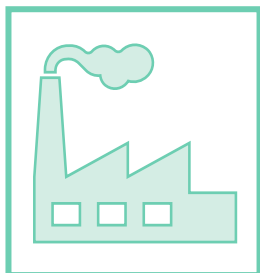
Jordbruksforetak

- **Registrer** det som er høstet og det som ikke anvendes til mat
- **Registrer** det som blir matsvinn av et avvist parti fra et pakkeri eller industrimottak
- **Ikke registrer** et parti du ikke får oppgjør for men som du ikke mottar i retur.

Pakkeri

- **Registrer** matsvinn som oppstår fram til varen forlater pakkeriet.
- **Registrer** partier som jordbruksforetaket ikke får oppgjør for, men som ikke blir returnert.
- **Ikke registrer** et avvist parti som blir returnert til jordbruksforetaket.

Industrimottak

- **Registrer** matsvinn ved første sortering ved råvaremottaket.
- **Registrer** partier som jordbruksforetaket ikke får oppgjør for, men som ikke blir returnert.
- **Ikke registrer** et avvist parti som blir returnert til jordbruksforetaket
- Matsvinn som oppstår andre steder enn ved råvaremottaket kartlegges av og rapporteres til NORSUS/Matvett, ikke til Landbruksdirektoratet.
- Landbruksdirektoratets kartlegging erstatter ikke NORSUS/Matvett sin kartlegging

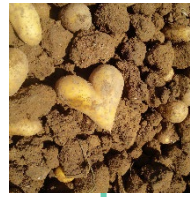
3.2 Hva registreres som matsvinn hos pakkeriene og råvaremottakene til industrien?

I figuren under er det et sammendrag av det pakkeriene og råvaremottakene skal registrere som matsvinn (kolonnen matsvinn). Det som ikke er matsvinn, eller som ikke skal rapporteres av pakkeriene og råvaremottakene, er det lagt inn i kolonnen «Ikke matsvinn».

MATSVINN

- Alle produkter som går ut av matkjeden. Det omfatter produkter som går til:
 - husdyrfôr
 - biobrensel
 - kompost
 - grønn gjødsling
 - avfall
 - annet som ikke blir til menneskemat

IKKE MATSVINN

- **Dette regnes ikke som matsvinn:**
 - Jord, stein, plast og alt annet som ikke er tilhørende planten
 - Produkter som selges videre i matkjeden som menneskemat
 - Poteter til avrens
- **Dette rapporteres ikke av pakkeri/industrimottak**
 - Produkter som avvises og som sendes i retur til jordbruksforetaket
 - Produkter som leveres til næringsmiddelindustri
 - Matsvinn som oppstår i den industrielle foredlingen av råvarene etter at de er sortert i råvaremottaket (registreres og rapporteres til NORSUS)

Figur 1: Retningslinjer for hva som skal registreres og ikke registreres som matsvinn fra primærproduksjonen i pakkeri og råvaremottak tilknyttet ferskforedlingsindustri, konserverindustri, presseri, fryseri m.v.

3.3 Hvordan registrere matsvinn?

Matsvinn kan kartlegges på ulike måter, og hvert enkelt foretak må velge den metoden som er best egnet for egen drift.

Norsk og importert vare må registreres separat.

Matsvinn kan kartlegges enten ved veiing, beregning basert på kvantum, scanning, telling, matkastedagbok, plukkkanalyse eller massebalanser.

Beregning basert på kvantum

- Omfanget av matsvinnet registreres løpende
- Dokumenter med dato, produksjon, antall beholdere (bøtter, kasser, tilhengerlass, containere, etc.)
- Ved årets slutt kan mengdene omregnes i antall tonn basert på antall beholdere og veid eller estimert mengde pr beholder.
- Registrer anvendelsen av matsvinnet (husdyrfôr, biobrensel, kompost, grønn gjødsling, avfall eller annet)

Beregning basert på massebalanser

- Matsvinnet beregnes ut fra total mengde råvare inn i mottaket og sum brukt som mat.
- Registrer anvendelsen av matsvinnet (husdyrfôr, biobrensel, kompost, grønn gjødsling, avfall eller annet)

4 Spørreundersøkelsen fra Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet sender ut en spørreundersøkelse til alle pakkerier og industrimottak i Norge. Skjemaet kan fylles ut på alle elektroniske enheter som PC, nettbrett eller mobil.

I starten blir du bedt om å fylle ut detaljer om foretaket, som foretaksnavn, organisasjonsnummer og kontaktperson, før du må trykke «Send» denne informasjonen.

Videre må du velge hvilke varegrupper dere mottok i foregående kalenderår. Du får deretter kun spørsmål om de varegruppene du har krysset av for. Det er viktig å krysse av for ALLE varegrupper dere mottok.

Hvilke varegrupper mottok dere i 2021? *

Kryss av for alle varegrupper dere mottok i 2021.

Veksthusgrønnsaker

Frukt og bær

Kålvekster

Løkvekster

Belgvekster

Rotgrønnsaker og potet

Salatvekster og urter på friland

Andre grønnsaker på friland

For vekster som har blitt dyrket i veksthus (inkludert agurk, tomat, salatvekster og urter dyrket i veksthus) kryss av for "Veksthusgrønnsaker".

Grønnsaker dyrket på friland finnes under de andre varegruppene.

Grønnsaker som ikke faller under de andre varegruppene (f.eks. mais og asparges) finner du under "Andre grønnsaker på friland".

De neste spørsmålene handler om varene i kategoriene du valgte. Du får spørsmål om hvilke produkter dere mottok, og om produktene er norske eller importerte. Kryss av for alle produkter og alle opprinnelser.

Løkvekster *

Kryss av for alle produkter dere mottok i fjor.

Det skal rapporteres separat på norsk og importert vare. Derfor er det viktig at du krysser av for riktig opprinnelse til varen, dvs. norsk, import, eller begge deler.

☒ Kपालोक (norsk)
☐ Kपालोक (import)
☒ Purre (norsk)
☒ Purre (import)
☐ Rødløk (norsk)
☐ Rødløk (import)
☐ Sjalottløk (norsk)
☒ Sjalottløk (import)
☐ Vårløk (norsk)
☐ Vårløk (import)

Eksempel: Krysset du av for løkvekster i første spørsmålet, blir du bedt om å velge de vekstene dere mottok og hvor disse kommer fra. Mottok dere for eksempel kun norsk kepaløk, og kun importert sjalottløk, krysser du av for disse. Dersom dere mottok både norsk og importert purre, krysser du av for begge. Deretter må du svare på spørsmål om:

- total mengde mottatt
- hvor mye norsk vare som kom direkte fra produsent
- hvor mye matsvinn gikk til hvilket formål, jf. tabell under.

Produkt og opprinnelse	Råvare inn i råvare-mottaket, antall tonn	Herav direkte fra produsent, antall tonn	Husdyr-fôr	Bio-brensel	Kompost	Grønn-gjødsel	Annen bruk	Presiser annet bruk
Kपालोक (norsk)								
Purre (norsk)								
Purre (import)								
Sjalottløk (import)								

Når du har besvart alle disse punkt for alle produkter du krysset av for, er undersøkelsen ferdig og du kan trykke «Send».

5 Bakgrunn

I 2017 ble det inngått en bransjeavtale om reduksjon av matsvinn mellom fem departementer og flere bransjeorganisasjoner i matbransjen, heriblant Landbruks- og matdepartementet, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Avtalen tok utgangspunkt i FNs bærekraftsmål, med delmål om at matsvinnet globalt skal halveres innen 2030. Den norske bransjeavtalen satte samme mål som FN, om å redusere matsvinnet med 50 prosent innen 2030.

Landbruksdirektoratet har fått hovedansvaret for å framstille en samlet statistikk for matsvinn i primærleddet i jordbrukssektoren. Første år for måling av matsvinn var 2020.

For grøntsektoren har et nytt system blitt etablert for å rapportere inn matsvinn hvert år. Det omfatter også foretak som håndterer råvarer, men som ikke har matsvinn.

Figur 2: Oversikt over viktige aktører i kartleggingen av matsvinn i grøntsektoren

Landbruksdirektoratet innhenter data om matsvinn fra pakkerier og råvaremottak i foredlingsindustrien. I denne forbindelse skal bedriftene registrere og rapportere matsvinn som oppstår på dette stadiet og før videre industriell foredling av produktene. SSB innhenter opplysninger om matsvinn fra jordbruksforetak som en del av etablerte faste undersøkelser. Til sammen anser vi dette som grøntsektorens matsvinn i primærleddet i matkjeden.

Rapporten Matsvinn i jordbrukssektoren for 2020 er tilgjengelig på [Landbruksdirektoratets matsvinn temaside](#).